

להפוך סיפור ארוך לקצר / מורן סרף

פעם בחצי שנה הוא מגיע לאותו באר. כבר לא ממש זוכר למה. הוא יושב שם, בעיקר בשביל המסורת. שום תחושה לא מתעוררת מהשהות שם. אולי תחושת העדר תחושה – אם יש כזאת. שום דבר בחייו לא צפוי. פעם מישהו אמר לו משהו נכון – אם אפשר להגיד שתמיד הכל יהיה לא צפוי אצלו, אז אפשר להגיד שמהו כן צפוי בחיים שלך. אבל אצלו – אפילו את זה אי אפשר היה להגיד. אפילו זה לא היה צפוי.

מסביב הכל התקדם. לפעמים הלך אחורה. התקדם לאחור. דמות עגולה. זה מה שהוא היה. דמות עגולה. איש עם סיפור. לפעמים יותר סיפור מאיש. לפעמים הוא לא זוכר איפה נגמר הסיפור ומתחיל האיש. ולפעמים הסיפור הוא על איש שמספר סיפור על איש.

הוא לא הצליח להחליט אם הוא נראה כמו כולם. הוא לא היה בטוח אם הוא יותר טוב, או פחות. הוא כבר לא היה בטוח בכלום. רק שני דברים יציבים נותרו לו בחיים. המון מזל, וידיעה שכל בחירה שיעשה תהיה נכונה. כזה הוא היה. איש שכל בחירה שהוא עושה מתגלה כנכונה. יש בבית ספר את התלמידים הללו שאתה תמיד יודע מראש שהם הולכים לקבל ציון גבוה בבחינה. הם עצמם לא בטוחים בזה, הם כאילו מופתעים מזה כל פעם מחדש. הוא היה אחד מהתלמידים הללו – רק בתחום הבחירות. כולם ידעו שאיזו בחירה שהוא לא יעשה תהיה הבחירה הנכונה, ורק הוא כל פעם התלבט מחדש. התנהג כאילו הוא לא משוכנע. שקל, התייעץ, ניחש, הרגיש שהוא טועה, התחרט. בסוף בחר. תמיד נכון. תמיד הבחירה הנכונה.

הא... כן... והיתה לו עוד יכולת אחת... עוד סוג אחד של סגולה יוצאת דופן....
הדברים תמיד התחילו כשהוא הגיע.

לא שניה לפני. לא שניה אחרי. בדיוק. איך שהוא נכנס לחדר – התחילה המסיבה. איך שהוא הגיע לשיעור – התחיל החלק החשוב והמעניין.

פעם הוא החליט ללכת לסרט. בעיתון היה כתוב שהסרט יתחיל בשעה שבע. הוא הגיע בשבע וארבעים. הסרט בדיוק התחיל. בעיה במקרן. הם התנצלו בפני כל האנשים על העיכוב. אפילו החזירו לאיזה שניים שהתעצבנו את הכסף. כנראה שאז הוא הכיר ביכולת המדהימה הזאת. הוא התחיל למתוח את הגבולות. לחיות על הקצה.

לעיתים רחוקות, אבל מספר פעמים הוא טעה בבחירה. לפעמים, כנראה, היה גם מאחר. אבל איכשהו המקרים הללו לא נכנסו אף פעם לסטטיסטיקה. ככה זה כשאתה זה מי שמספר את הסיפור - אתה יכול לבחור מה להוציא החוצה. מה להוריד בעריכה. הוא הוריד בעריכה את כל טעויות הדגימה. אף פעם לא ידע לומר בוודאות כמה כאלו היה. מתברר שסטטיסטיקה יכולה לשמש להוכחה כמעט של כל דבר, אם רק יודעים להשתמש בה נכון. והוא ידע.
הוא ידע הכל על כמה דברים. ועל כל הדברים הוא ידע כמה דברים.

יותר מהכל הוא ידע על אנשים. הרבה אנשים אומרים שהם מבינים אנשים ממש טוב, ושאם היו יכולים היו חוזרים לימים של אחרי הצבא ונהיים פסיכולוגים קליניים. 'אני מבינה אנשים ממש טוב'. 'אתה יכול לדבר איתי על הכל – אני מסוגל לעזור...!'. אבל רובם לא הבינו. הוא ידע שהם לא מבינים. וידע שהוא – כן. הכי הוא נהנה 'לערבב' – מונח שהמציא לתיאור סוג של גרימת אי-הבנה לאדם מסויים. הכי הוא נהנה לערבב את הבחורות הללו שטענו שהן מבינות אנשים ויכולות להיות פסיכולוגיות. אלו היו בדרך כלל הכי קלות לערבוב.

הבעיות התחילו כשהוא מצא את עצמו בלי מקום ללכת אליו, בלי מקום שאליו אפשר לא לאחר. או כשהוא מצא את עצמו בלי אפשרויות לבחור מהן. הוא היה טוב מאד בבחירה... אבל מה עושים כשאין אפשרויות לבחור מהן....

אז התחילו לקרות דברים נוראיים. בראשם – שעמום. אין דבר נורא יותר מהיום שבו הסיפור שלך עצמך הופך פתאום למשעמם. אפילו אם זה משעמם רק אותך... איש בלי סיפור הוא לא היה מוכן להיות. זה, בעיניו, היה הדבר שעשה אותו למה שהוא. ובלי זה הוא... סתם... כמו כולם. כמו כל האנשים שלא כתבו עליהם....

לפי סטטיסטיקה פשוטה שהמציא יש בעולם פחות או יותר ספר לכל 40 איש. מכיוון שרק אחוז מצומצם מכל הספרות בעולם היא ביוגרפיה – הרי שעל הרבה מאד אנשים אין כל סיפור. שום סיפור. אף סיפור.

הבאר היה הומה. שעת לילה מאוחרת. בממוצע בבאר כזה מסתובבים בשעה כזאת בין חמישה לשבעה סיפורים. בימים לא-שגרתיים אפשר למצוא שם גם שיר. בדרך כלל פרוזה. חריזה... רק באירועים נדירים.

'אל תשפוט את הספר לפי העטיפה' נהגו לומר לו. בבאר היו לא מעט עטיפות. בצד אחד ישבה ספרות יפה ולידה נמנם תוכן עניינים.

שני ספרי תנ"ך ישבו בצד – לבושים בבגדים שחורים. אחד שהיה עדיין מקומון התלבט בינו לבין אם הגיע השעה להפוך בעצמו לספר תנ"ך שכזה. אולי הוא יתחיל בתור ברית חדשה, ומשם יעבור עם הזמן. הוא פחד מהדעה של ההורים, שהיו שתי אינציקלופדיות עבות כרס משנות השישים המוקדמות, שלא עדכנו בהן את הערכים כבר זמן רב.

ביוגרפיה בהוצאה אישית הציתה סיגריה וניסתה למשוך את תשומת ליבה של ביוגרפיה אחרת, בהוצאה מחודשת, לחגים. החדשה היתה מהדורה מעודכנת של ספר שכבר היה לה, אבל היא הרגישה שהמהדורה הזאת הולכת להיות משופרת, וקיוותה להשיג אותה, במחיר מוזל.

ההוצאה המחודשת לא ממש התעניינה, כי היא היתה עסוקה במשבר המעבר מכריכה רכה לכריכה קשה. מעבר כזה שקורה מדי פעם בחיים נראה לכולם כאילו הוא סתם שינוי קטן. בסך הכל התוכן אותו תוכן... אבל מתברר שזה מהפך מאד משמעותי.

אחד הספרים שעישן יותר מדי כבר היה ממש שחור מבפנים, והשמועות אמרו שזה רק עניין של זמן עד שהוא ירד מהמדפים.

ספר שלישי בטריולוגיה בדיוק חזר מהדפוס. עכשיו החליטו פתאום להוציא רביעי... והוא מאד מתרגש. הוא ישב שם לבד והרהר בינו לבינו במשמעות של התוספת הבלתי צפויה למשפחה.

'שמעת על הספרים הללו שיוצאים במחשב?', שמע קול חלש פונה אליו. זה היה ספר מעלה אבק שבקושי אפשר היה לקרוא אותו מרוב שהאותיות היו קטנות. השפה היתה כזאת ישנה ולא מתאימה וניכר היה עליו שהוא לא מכאן. הוא לא ענה. 'בסוף זה יגמור עלינו. הדור החדש של הספרים הולך ותופס תאוצה', המשיך הסיפור מעלה העשן לייצר שיחה.

הוא חיך. לא ידע עדיין למה. מכאן התחילה שיחה. כל שיחה מייצרת סיפור. כל אינטראקציה.

והוא – היה לו מין אינסטינקט כזה לייצר סיפורים. הוא הרי היה האיש שמספר סיפורים. שפע של דימויים השתוללו אצלו בראש בשלב הזה, והוא ניסה למתן אותם ולתעל אותם לכדי הערות שיש בהן עניין ותוכן. בראשו השתוללו שורה של תשובות ואפשרויות.

ואז הוא בחר. תמיד בחר נכון.

'מה הסיפור שלך?', שאל בבטחה את שכנו, יודע שמכאן מתחילה הפסיכולוגיה לעבוד. ככה זה כשכמה פרקים באמצע שלך לקוחים מספרי עיון אקדמיים.

הוא היה מרוצה מהדימוי. סיפורים ואנשים.

הסיפור התחיל להתגלגל. היו בו התחלה. אמצע. וסוף. היו בו דמויות, והיתה לו עלילה. התפתחות. נקודת מפנה. אפילו שתיים. לכל דמות היתה מטרה, מכשול. דרמה. קונפליקט.

בראשו כבר התחיל לשכתב את הסיפור. לשפר אותו. את החברה הפך לאישה. הוסיף להם רומן. שינה את הגילאים, ואת היחס. הסיפור נמשך שעות. כשהוא הסתיים כבר היו ממש חברים. כמעט שכח שלפני שעתיים כשהביט סביב ראה רק דמויות שטוחות, שנועדו רק לחדד את המרחק שלו מן הסביבה, לעזור לנו להבין מי הוא על-ידי בידולו מן הסביבה. בבת-אחת הם היו כבר שניים.

כשיצא מהבית באותו ערב קיווה לסיים את הערב ברומן, עכשיו הוא מבין שהוא בנובלה.

הבארמן, שהיה סוג של ספר מתכונים, התחיל לקפל את הכיסאות. הוא הסתכל על הכריכות שעדיין נותרו שם. לא משהו. לא משהו ששווה לספר עליו.

הגיבור לגם לגימה ארוכה מהבקבוק שהתחיל לפני רבע שעה. שילם. לבש את מעיל. יצא.

בחוץ כבר התחילה הזריחה. הוא הסתכל והוסיף כמה תיאורי טבע.

השמש זרחה בגוונים של אדום וכחול. צרצורים של בוקר מלווים בקולות מרגיעים של שקט. טמפרטורה לא נעימה מן הסוג שמרטיב את הפרחים, ואת הרכבים, ומקרר את משקימי הקום. קור של השעה השנואה ביותר על חסרי הבית, ותלמידי בית הספר. פרחים בגנים פתחו את עליהם במילימטר נוסף. תינוקות שנולדו לא-מכבר העירו את הוריהם שהתפללו כל ליל אמש ללילה אחד שלם ללא הפרעות.

הוא הביט על כל הרעש של העולם המתעורר. וברר את מילותיו בקפידה. האם יש דרך כלשהי לתאר את הרגע הזה. את הרגע הזה בלבד, על כל אינסוף מרכיביו, במילים. להעביר את כל שלל הרגשות שהכיל בתוכו עכשיו – בעזרת מילים מסויימות. התחושה היתה ברורה לו. הוא קיווה שגם הקוראים יחושו אותה. אי אפשר לתאר אותה במילים, אבל היתה לו הרגשה שהיא עוברת... איכשהו... בין השורות....

הוא הסתכל בשעון היד שלו, וידע שלא משנה מה – הוא לא ייאחר. הוא התלבט בין שתי אפשרויות שהיו לו, ובחר. את הבחירה הנכונה.

הוא החליט לפתוח דף חדש. מזל.